

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Черкашина Т.В. кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна
e-mail: cherkashina_tv_oneu@ukr.net
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-0078-8526>

***Анотація.** Основні засоби є важливим економічним ресурсом, який впливає на ефективність та результативність підприємства. Необхідність оновлення об'єктів, виникає через потребу відновлення зруйнованих об'єктів основних засобів, в результаті бойових дій в Україні та потреби у налагодженні промислового виробництва. Мета статті полягає у дослідженні змін, які відбулися в обліку основних засобів, у зв'язку із військовими діями в Україні. Зокрема, проблеми обліку та оцінки основних засобів, пошкоджених в результаті військових дій; складності проведення інвентаризації основних засобів в умовах воєнного стану; та надання рекомендацій, щодо вдосконалення цих процесів з метою забезпечення ефективного управління діяльністю підприємства. Для вирішення поставлених завдань було застосовано методи системного аналізу основних змін у законодавстві України, що стосуються обліку на підприємствах. Виокремлено перелік проблем обліку основних засобів, з якими стикаються підприємства в умовах воєнного стану: складності проведення інвентаризації основних засобів; неможливість фактичного доступу до об'єктів; проблема вимушеного припинення використання об'єктів основних засобів підприємства. Визначено проблеми обліку і нарахування амортизації на об'єкти, що не експлуатуються з обставин військових дій. Встановлено проблеми і протиріччя відображення у фінансовій звітності активів, до яких у підприємства немає фактичного доступу. Виявлено проблеми здійснення переоцінки і відображення знецінення об'єктів у зв'язку із пошкодженням, руйнуванням та іншими діями, спричиненими зовнішньою агресією.*

***Ключові слова:** основні засоби, облік, оцінка основних засобів, амортизація, списання основних засобів, інвентаризація, воєнний стан, вдосконалення обліку основних засобів*

PROBLEM ISSUES OF FIXED ASSETS ACCOUNTING UNDER THE CONDITIONS OF THE STATE OF MARTIAL

Tetiana V. Cherkashyna Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Accounting, Analysis and Audit. Odessa National Economic University, Odessa, Ukraine
e-mail cherkashina_tv_oneu@ukr.net
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-0078-8526>

***Abstract.** Fixed assets are an important economic resource that affects the efficiency and effectiveness of the enterprise. The need to renew facilities arises due to the need to restore destroyed facilities of fixed assets as a result of hostilities in Ukraine and the need to restore industrial production. Enterprises that have not suffered losses due to hostilities in Ukraine, but need modernization, have a need for investment resources to renew fixed assets due to their moral and physical aging, in order to increase the efficiency of the enterprise. Accounting plays an important role in managing the company's fixed assets, providing the necessary information for making effective management decisions. The study of the problems of accounting of fixed assets is an important direction for improving the management of the enterprise, determining strategies for its development, and most importantly, attracting investment in the war and post-war periods. The purpose of the article is to study the problematic aspects of accounting for fixed assets that arose under the conditions of martial law in Ukraine. In particular, problems of accounting and assessment of fixed assets damaged as a result of military operations; problems of conducting an inventory of fixed assets under martial law; and providing recommendations for improving these processes in order to ensure effective management of the company's activities. To solve the tasks, the methods of systematic analysis of the main changes in the legislation of Ukraine related to accounting at enterprises were applied. A list of fixed asset accounting problems faced by enterprises under martial law is highlighted: difficulties in conducting an inventory of fixed assets; impossibility of actual access to objects; the problem of the forced termination of the use of the company's fixed assets. The problems of accounting and calculating depreciation on objects that are not operated due to the circumstances of military operations have been identified. The problems and contradictions of displaying assets in financial statements to which the enterprise does not have actual access have been identified. The problems of revaluing and reflecting the depreciation of objects in connection with damage, destruction and other actions caused by external aggression have been identified.*

***Keywords:** fixed assets, accounting, valuation of fixed assets, depreciation, write-off of fixed assets, inventory, martial law, improvement of accounting of fixed assets*

JEL Classification: M-410

Постановка задачі. Необоротні активи підприємства, а саме основні засоби є важливим економічним ресурсом, який впливає на ефективність та результативність підприємства. Необхідність оновлення об'єктів, виникає через потребу відновлення зруйнованих об'єктів

основних засобів, в результаті бойових дій в Україні та потреби щодо налагодження промислового виробництва. Не зважаючи на те, що продовжуються бойові дії в Україні, 90% підприємств вітчизняного бізнесу поновили свою діяльність, у порівнянні із лютим 2022 року. Це дає можливість поступового зростання економіки нашої держави [1]. Підприємства, які не зазнали втрат із-за бойових дій в Україні, але потребують модернізації, мають потребу щодо інвестиційних ресурсів з оновлення основних засобів із-за їх морального і фізичного старіння, з метою підвищення ефективності роботи підприємства.

Національний банк України надає інформацію, що станом на 31.03.2024 року, обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України становить 55786,6 млн. доларів США. Найбільша частка іноземних інвестицій на 31.03.2024 р становить 38,9%; спрямовані ці вкладення у капітал підприємств, які здійснюють оптову і роздрібну торгівлю. На другому місці за популярністю у інвесторів знаходяться підприємства з ремонту автотранспортних засобів, їм належить 17,0% від загальної вартості інвестицій. Основними країнами-інвесторами в нашій країні є: Кіпр (31,6%), Нідерланди (20,8%), Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії (4,8%), Німеччина (4,3%), Швейцарія (4,2%) та ін. [1].

Облік забезпечує керівництво необхідною інформацією, для прийняття управлінських рішень, щодо ефективного використання основних засобів підприємства. Дослідження проблем бухгалтерського обліку основних засобів – є важливим напрямком для вдосконалення управління підприємством, визначення стратегій його розвитку і головне – залучення інвестиції у воєнний і після воєнний періоди. Отже, достовірна інформація щодо вартості і методики оцінки об'єктів, проведення інвентаризації під час воєнного стану і відображення цієї інформації у фінансовій звітності, вимагає комплексного підходу для ефективного управління активами підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми обліку основних засобів є предметом уваги багатьох вчених і практиків в галузі бухгалтерського обліку. Це ключовий аспект управління фінансовою діяльністю підприємств, який вимагає спеціального підходу та методик. Вітчизняними науковцями проводяться дослідження щодо вдосконалення процесів обліку основних засобів під час воєнного стану, виявлення та вирішення проблем, щодо інвентаризації; оцінки основних засобів під час під час безоплатного отримання; списання (ліквідованих об'єктів, зруйнованих, викрадених, залишених на тимчасово-окупованих територіях та інші обставини), а також застосування стандартів з обліку. Вітчизняні науковці приділили достатньо уваги проблемам обліку основних засобів. але військові дії в Україні розширили коло проблемних питань обліку, зокрема їх визнання, визначення балансової вартості, нарахування амортизації, проблеми проведення амортизації та інше.

Науковці Л.М. Васильєва і Т.О. Бугай [2] досліджували поняття «основних засобів», критерії визнання та оцінку; були надані рекомендації щодо удосконалення обліку З-М. Задорожний, В. Муравський, Я. Костецький [3]; у своїх дослідженнях науковці О.П. Колісник і К.К. Приходько [4], М. Бондар і А. Кулик [5], Н.О. Лоханова, Н.А. Сиротенко [6], Сулима і Д.Р. Смірнов [8] піднімали питання обліку, спричинені воєнним станом і надавали рекомендації щодо вирішення цих проблем. Також, досліджували питання нарахування амортизації і особливості відображення в обліку вибуття основних засобів [7; 9].

Відокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Вивчено багато аспектів обліку основних засобів, але окреслено коло нових дискусійних питань, які виникли в результаті військових дій. Ці питання потребують теоретичного вивчення і практичного впровадження в обліку: уточнення критеріїв визнання і оцінка основних засобів; нарахування амортизації, якщо власник тимчасово втратив контроль над об'єктами або вони вимушено не експлуатуються; знецінення об'єктів; списання та відображення цих операцій у звітності. Дослідження дискусійних питань обліку сприятиме покращенню якості фінансового обліку і більш точному відображенню фінансового стану підприємства у звітності.

Мета статті полягає у виокремленні проблем обліку та оцінки основних засобів, пошкоджених в результаті військових дій; узагальнені проблем проведення інвентаризації основних засобів в сучасних реаліях; та надання рекомендацій, щодо вдосконалення цих процесів з метою забезпечення ефективного управління діяльністю підприємства.

Основний матеріал. Незалежно від того, чи підприємство надає послуги, чи воно виробляє продукцію – в його активах завжди є основні засоби. Вони можуть бути не власними, а орендованими. Але, без наявності основних засобів не можливо здійснювати будь-яку діяльність. У більшості підприємств, основні засоби складають значну частку у загальній вартості активів підприємства. Основні засоби використовують для виробництва продукції і надання послуг, під час процесу постачання і реалізації, для здійснення управління

підприємством, з метою передачі об'єктів в оренду та для будь якої іншої господарської і соціально-культурної діяльності.

Правильне управління основними засобами сприяє досягненню стратегічних цілей, підвищенню продуктивності та рентабельності підприємства. Високоєфективні основні засоби допомагають оптимізувати виробничі процеси, що дозволяє знизити операційні витрати. Своєчасно модернізоване обладнання призводить до підвищення продуктивності і зменшення енергоспоживання, що сприяє зниженню собівартості продукції.

Необхідно зауважити, що підвищення якості продукції або послуг на пряму залежить від сучасних технологій. Тому, сучасне, нове або модернізоване обладнання забезпечує вищу якість товарів або послуг, що важливо для задоволення потреб клієнтів і підвищення конкурентоспроможності підприємства. Основні засоби, які підтримуються у належному технічному стані і регулярно оновлюються, сприяють стабільності якості.

Важливим моментом є інвестиції та своєчасне оновлення основних засобів. Тому, успішні підприємства інвестують гроші в нові технології і в сучасне, якісне обладнання, це дає можливість залишатися конкурентоспроможним і ефективним. Інновації та впровадження нових технологій забезпечують підвищення продуктивності та прибутковості. Таким чином, основні засоби залишаються ключовим фактором для забезпечення стабільної та ефективної роботи підприємства.

В Україні за роки незалежності була повністю сформована нормативна база, щодо обліку основних засобів. Певними нормативними актами були визначені правила їх класифікації, оцінки, амортизації та ведення обліку. Законом встановлено загальні принципи ведення бухгалтерського обліку на підприємствах, незалежно від їх форми власності, та визначає права й обов'язки суб'єктів господарювання щодо ведення обліку основних засобів [10]. Положення є основним документом, що регламентує облік основних засобів. Він визначає такі аспекти: класифікацію, оцінку (правила первісної та наступної оцінки основних засобів); амортизацію (методи нарахування амортизації) [11]. У Податковому кодексі, окрім іншого, встановлено: відмінності між бухгалтерською та податковою амортизацією, а також норми амортизації, що використовуються для нарахування податку [12]. Підприємства, які звітують за міжнародними стандартами, використовуються МСФЗ (IAS) 16 «Основні засоби» [13]. Цей стандарт регламентує правила обліку, що відрізняється від національних стандартів в Україні.

24.02.2022 року відбулося повномасштабне вторгнення Російської Федерації (РФ) в Україну, і був введений воєнний стан в Україні. В результаті розпочатих військових дій, великих руйнувань і знищення активів нашої країни, були розроблені і введені в дію додаткові нормативні акти, що стали актуальними для достовірного формування фінансової звітності. Тому, що саме основні засоби багатьох підприємств: були зруйновані, пошкоджені або викрадені, в результаті дій країни-агресора (РФ), або опинилися на тимчасово окупованій території, або були вилучені для військових потреб. Нормативно-правова база щодо ведення обліку, під час воєнного стану в Україні була доповнена актуальними постановами, рекомендаціями та іншими документами регулюючих органів [15; 16; 17; 18].

Перша проблема, обліку активів, спричинена війною стосується критеріїв визнання. Згідно із критеріями визнання, зарахування основних засобів до активів відбувається за умови достовірного визначення їх вартості та отримання економічних вигід від використання. Із початком воєнного стану, для багатьох підприємств стало проблематичним відображення майна підприємства (основних засобів та інше), як активів. Тому, що частина активів була зруйнована, частина опинилася на тимчасово-окупованих територіях, частина викрадена загарбниками (РФ). З початком бойових дій, частково або повністю, підприємства втратили фактичний контроль над власністю, цим був порушений один із критеріїв визнання. Окрім того, деякі підприємства, мали контроль над активами, але були вимушені припинити діяльність на невизначений строк, із-за загрози обстрілів. Це також порушувало критерій визнання, бо від активів не отримували економічні вигоди.

Київською Школою Економіки, за участю урядових установ, була здійснена оцінка прямих збитків від бойових дій загарбників в рамках відновлення України у післявоєнний період [14, с. 2]. Було встановлено, що із початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну, загальна сума прямих збитків становить 157 млрд. дол. США. Із них: 37,5% становить вартість зруйнованого житла, 23,4% - вартість втрат інфраструктури. Зафіксовані втрати активів підприємств складають мінімум 13 млрд. доларів, окрім цього – 9,0 млрд. дол. становлять втрати енергетичного сектору і ці втрати продовжують зростати [14, с. 3]. Офіційно визнано, що із початком війни пошкоджено і зруйновано 426 великих і середніх

підприємств. Неможливо у повному обсязі оцінити вартість втрат активів підприємства і їх фактичний стан, якщо вони знаходяться на тимчасово окупованих територіях.

Для деяких підприємств стало проблемою нарахування амортизації на основні засоби із-за припинення діяльності підприємства у зв'язку із військовими діями або із-за окупації території, на якій розташоване підприємство. Для розв'язання цієї проблеми були прийняті оперативні управлінські рішення щодо внесення змін до нормативної бази, з метою формування достовірної звітності в Україні.

Першим кроком, для зміни нормативної бази обліку під час воєнного стану, стало визнання Торгово-промисловою палатою (ТПП) військової агресії РФ проти України, як обставини непереборної сили (надзвичайні, невідворотні обставини) [15]. Лист опублікований ТПП став початком дій для упорядкування проблемних питань бухгалтерського обліку. Тому, що знищення активів через обставини війни можна підтвердити сертифікатом ТПП України. Наявність сертифікату від ТПП, дозволяє включити витрати від зіпсованого або знищеного майна у витрати підприємства. Якщо підприємство має безпечний доступ до об'єктів обліку, обов'язково має бути створена комісія для складання відповідних підтверджувальних документів, щодо стану майна: чи наявне майно, чи фізично знищене (пожежа, крадіжка, інше) [16]. Внаслідок пошкоджень або інших недоліків, підприємство повинно відображати знецінення активів як витрати.

У випадках відсутності документів, які підтверджують пошкодження чи втрату активів і неможливості фактичного огляду майна, всі об'єкти продовжують обліковуватися як активи цього підприємства. І в цьому, ми бачимо певну розбіжність: відображення у звітності об'єктів над якими підприємство не має фактичного контролю, не отримує економічні вигоди, але продовжує відображати майно, як наявне.

Стосовно правомочності списання знищеного майна в результаті військових дій, було надано роз'яснення для підприємств, які розташовані в зоні бойових дій [16; 17]. Якщо є можливість безпечного доступу до майна підприємства і первинних документів, то обов'язковою є проведення інвентаризації. Під час проведення інвентаризації активів і зобов'язань обов'язковим є перевірка і документальне підтвердження їх наявності, стан і оцінка. Після інвентаризації, за необхідністю, проводиться процедура списання майна. Нестачі відображають в обліку, згідно нормативних документів: у межах норм – списання активів за наказом керівника; у випадках втрат і псування – списання і віднесення на рахунок винних осіб (або на позабалансові рахунки – у випадку невідомих винних осіб або до закриття справи). Розмір збитків від розкрадання, нестачі або знищення (псування) матеріальних цінностей визначається згідно з чинним законодавством. У зв'язку з тим, що було зруйновано і пошкоджено багато активів, у 2022 році був затверджений порядок, за допомогою якого можна визначити збитки, завдані в наслідок збройної агресії РФ [18].

Нажаль, підприємства, які не мають можливості безпечно провести інвентаризацію активів і зобов'язань підприємства, зобов'язані у звітності подавати інформацію за даними бухгалтерського обліку. Це веде до некоректного відображення фінансового стану підприємства і на невизначений термін, до припинення воєнного стану. Керівники таких підприємств, зобов'язані провести інвентаризацію на перше число місяця, у якому вони зможуть мати безпечний допуск до активів підприємства.

Дискусійним питанням залишається відображення у звітності активів, які фактично перебувають на тимчасово окупованій території або в зоні бойових дій. Ці активи переважно - не використовуються підприємством, часто бувають пошкоджені або знищені, але продовжують відображатися у звітності, як активи. Вперше за роки незалежності, наші вітчизняні підприємці пізнали такі факти у 2014 році, але то були не масові випадки втрати бізнесу. Такі підприємства зможуть прийняти рішення щодо списання активів, оцінити правовий і економічний стан бізнесу, тільки після проведення безпечної для життя інвентаризації і визнати втрати від зменшення корисності активів. Або, відбудеться відновлення його корисності.

Вважаємо, що з метою подання достовірної інформації у звітах, підприємство зобов'язане викрити інформацію про відсутність доступу до активів і первинних документів. І, максимально розкрити відому інформацію стосовно тих об'єктів основних засобів, які знаходяться на тимчасово окупованій території і підприємство не має можливості їх використовувати. У Примітках має бути розкрита детальна інформація щодо тих об'єктів, по яким фактично неможливо проведення інвентаризації із-за бойових дій або тимчасової окупації територій.

Особливої значимості для коректного відображення активів набуває переоцінка. Коли у власника підприємства з'являється можливість провести інвентаризацію, або в результаті проведення щорічної інвентаризації виявляються ознаки знецінення об'єктів основних засобів, виникає питання відображення в обліку втрат від зменшення корисності активу. Знецінення активів під час бойових дій стає все більш актуальним в Україні. Воно стає спричинене негативними наслідками бойових дій і зміною в методах використання активу, тому що активи не використовуються протягом звітного періоду. В результаті цього, ефективність активу фіксується нижче, чим передбачалося або ефективність від використання відсутня у зв'язку із веденням бойових дій на території громад, де розташоване підприємство.

Якщо, підприємством встановлено знецінення активу, то втрати від зменшення корисності активу визнаються як інші витрати. Для активів, які обліковуються за переоціненою вартістю, втрати відображаються відповідно до правил, встановлених відповідним стандартом бухгалтерського обліку, одночасно із коригуванням їх балансової (залишкової) вартості [19].

В процесі здійснення переоцінки активів, необхідно враховувати податкові наслідки, пов'язані з цією операцією. У разі дооцінки, коли податкові різниці відображаються, вплив на об'єкт оподаткування формується виключно на основі балансової вартості основних засобів. Під час уцінки, податкові різниці, які виникають при ліквідації активів, компенсуються попередніми податковими різницями і мають бути відображені в декларації з податку на прибуток.

Списання активів відбувається у разі підтвердження постійно діючою комісією підприємства, непридатності основних засобів до використання, а також за результатами оцінки щодо недоцільності поліпшення активів. Акти на списання основних засобів є підставою для відображення в обліку операцій. У випадку списання знищених або зруйнованих активів, в наслідок військових дій або у випадках викрадення ПДВ не нараховується.

Для бухгалтерського обліку важливо мати підтверджуючі первинні документи на кожну господарську операцію та дію. Відомо, що це особливо критично для підтвердження випадків знищення, руйнування або викрадення активів. Первинними документами у таких випадках встановлені: сертифікат ТПП і витяг із реєстру про припинення права власності - у разі знищення активів; акт відповідно до положення у випадку пожежі; витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань – у випадку крадіжки. Ці первинні документи, у випадку знищення, пожежі, крадіжки є підставою для зняття з обліку активу.

Вважаємо, що розкриття у звітності достовірної інформації щодо фактичного контролю над активами підприємства; своєчасне проведення відображення процедури знецінення активів; визначення справедливої вартості активів – дозволить вітчизняним підприємствам бути більш привабливими для іноземних і вітчизняних інвесторів. Залучення іноземних і вітчизняних інвестицій у відновлення українських підприємств, позитивно вплине на економічне зростання та розвиток України.

Висновки. В Україні облік регулюються різними законами та нормативно-правовими актами. Незважаючи на достатню нормативно-правову базу до 2022 року, облік основних засобів в Україні ускладнився із-за обставин, що виникли через воєнні дії. Підприємства зіткнулися зі складнощами: визнання та оцінки балансової вартості, нарахування амортизації, проведення інвентаризації переоцінки, списання та відображення об'єктів у фінансовій звітності.

Вирішення окреслених проблем базується на дотриманні діючої нормативної бази, яка була доповнена після повномасштабного вторгнення. Вважаємо, що у фінансовій звітності, у примітках має бути подана реальна інформація стосовно тих об'єктів до яких підприємство не має фактичного доступу і не має можливості їх використовувати. У Примітках має бути розкрита детальна інформація щодо тих об'єктів, по яким фактично неможливо проведення інвентаризації із-за бойових дій або тимчасової окупації території.

Вважаємо, що залишається дискусійними питання щодо списання об'єктів обліку, які є непридатними для використання в результаті військових дій. Але, ці об'єкти згідно з нормативами відображають у фінансовій звітності, без можливості фактичного доступу до них. Також, проблемним питанням залишається нарахування амортизації на об'єкти, використання яких припинено із-за військових дій. Подальше дослідження цих питань, з урахуванням сучасних управлінських потреб до звітності, будуть враховані у наступних роботах.

Список літератури

1. Інвестиційна діяльність в Україні за 1 квартал 2024 року. Мін-во економіки. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9cb46b66-6285-4f7f-a08e-f450f32f0cb2&title=InvestitsiinaDiialnistVUkrainiZa1-Kvartal2024-Roku>. (дата звернення 25.08.2024)
2. Васильєва Л.М., Бугай Т.О. Узагальнення наукових підходів до сутності поняття «основні засоби» як об'єкта бухгалтерського обліку. *Бізнес Інформ*. 2023. №9. С. 186-191. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2023_9_27. (дата звернення 02.09.2024)
3. Задорожний З-М, Муравський В., Костецький Я. Удосконалення обліку необоротних активів у системі ефективного управління ними. 2022. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2022. Том 5 (46). С. 149-160. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcattrp.5.46.2022.3791> URL: <https://fkd.net.ua/> (дата звернення 02.09.2024).
4. Колісник, О. П., Приходько К. К.. Облік і контроль основних засобів в умовах воєнного стану. *Проблеми сучасних трансформацій*. Серія: економіка та управління. 2023. Вип. 7. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-09-03> URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-7-09-03> (дата звернення 08.09.2024)
5. Бондар Микола, Кулик Андрій. Облік об'єктів основних засобів підприємств та аналіз їхньої вартості в умовах збройної агресії. *Економічний аналіз*. 2022 рік. Том 32. № 4. С. 165-177. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.04.165> URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/802bde6-b73d-4133-9759-955099c6684f/content>. (дата звернення 09.10.2024)
6. Лоханова Н. О., Сиротенко Н. А. Дискусійні питання обліку й розкриття у звітності необоротних в умовах воєнного стану в Україні. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2024. № 5-6 (318-319). С. 7-15. DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2024-5-6-318-319-7-15>. URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2024/318-319/pdf/7-15.pdf>. (дата звернення 09.10.2024)
7. Пчелинська Г. В. Особливості обліку вибуття основних засобів в умовах воєнного стану в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип.51. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-13> URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/2462/2381>. (дата звернення 25.08.2024)
8. Суліма М. О., Смірнов Д. Р. Облік основних засобів підприємства в умовах воєнного стану. *Інфраструктура ринку*. 2023. (70). С. 188-193. DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastructure70-33> URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2023/70_2023/35.pdf. (дата звернення 12.09.2024)
9. Черкашина, Т. В., Кармалітова, І. С. Проблемні питання обліку та нарахування амортизації основних засобів в сучасних умовах. *Перспективи розвитку обліку, аналізу та аудиту в контексті євроінтеграції: тези доповідей X Міжнар. наук.-практ. конф. Одеса: ОНБУ*, 2022. С. 93-95
10. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України №996-IV від 16.07.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>. (дата звернення 25.09.2024)
11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» №92 від 27.04.2000 р. Міністерство фінансів України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>. (дата звернення 25.09.2024)
12. Податковий кодекс України. Кодекс № 2755-VI від 02.12.2010 р. Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. (дата звернення 25.09.2024)
13. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text (дата звернення 25.09.2024)
14. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на початок 2024 року. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf. (дата звернення 12.10.2024)
15. Лист про засвідчення форс-мажорних обставин №2024.02.0-7.1 від 28.02.2022р. Торгово-промислова палата України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/mus36779?an=2> (дата звернення 12.10.2024)
16. Щодо питань, пов'язаних з порядком списання підприємствами знищеного або зіпсованого майна у зв'язку із російською збройною агресією проти України. Лист Міністерства фінансів України від 10.10.2022 № 41010-06-62/23254 URL: <https://tax.gov.ua/pove-pro-rodatti--novini-/629143.html> (дата звернення 12.10.2024)
17. Щодо формування витрат, які пов'язані із псуванням або знищенням майна у зв'язку із форс-мажорними обставинами: Лист ДПСУ від 05.05.2022 р. № 3781/7/99-00-04-01-03-07. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/DPA2306>. (дата звернення 12.10.2024)

18. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 року № 326. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 10.10.2024)

19. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 28 «Зменшення корисності активів» № 817 від 24.12.2004 р. Міністерство фінансів України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-05> (дата звернення 08.10.2024)

References

1. Ministry of Economy. (2024). Investment activity in Ukraine for the 1st quarter of 2024. Retrieved from <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9cb46b66-6285-4f7f-a08e-f450f32f0cb2&title=InvestitsiinaDiiialnistVUkrainiZa1-Kvartal2024-Roku> (accessed 25 August 2024). [In Ukrainian].

2. Vasil'ieva L. M., & Buhaj T. O. (2023). Generalization of scientific approaches to the essence of the concept of "fixed assets" as an object of accounting. *Biznes Inform*, 9, 186-191. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2023_9_27. (accessed 02 September 2024). [In Ukrainian].

3. Zadorozhnyj Z-M, & Muravs'kyj V., & Kostets'kyj Ya. (2022). Improving the accounting of non-current assets in the system of their effective management, *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 5 (46), 149-160. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.46.2022.3791> Retrieved from <https://fkd.net.ua/>. (accessed 02 September 2024).

4. Kolisnyk, O. P., & K. K. Prykhod'ko. (2023). Accounting and control of fixed assets under martial law. *Problemy suchasnykh transformatsiy. Seriya: Ekonomika i menedzhment*, 7. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-09-03> Retrieved from <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-7-09-03> (accessed 08 September 2024). [In Ukrainian].

5. Bondar Mykola, & Kulyk Andrij. (2023). Accounting of objects of fixed assets of enterprises and analysis of their value in conditions of armed aggression. *Ekonomichnyy analiz*, 32. 4. 165-177. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.04.165> Retrieved from <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/802bde6-b73d-4133-9759-955099c6684f/content> (accessed 09 October 2024) [In Ukrainian].

6. Lokhanova N. O., & Syrotenko N. A. (2024). Debatable issues of accounting and disclosure in the reporting of non-current assets in the conditions of martial law in Ukraine. *Naukovyy visnyk Odes'koho natsional'noho ekonomichnoho universytetu*, 5-6 (318-319), 7-15. DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2024-5-6-318-319-7-15> Retrieved from <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2024/318-319/pdf/7-15.pdf> (accessed 09 October 2024). [In Ukrainian].

7. Pchelyns'ka H. V. (2023). Peculiarities of accounting for disposal of fixed assets in the conditions of martial law in Ukraine. *Ekonomika i suspil'stvo*, 51. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-13> Retrieved from <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/2462/2381> (accessed 25 August 2024). [In Ukrainian].

8. Sulima M. O., & Smirnov D. R. (2023). Accounting for fixed assets of the enterprise under martial law conditions. *Infrastruktura rynku*, 70, 188-193. DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastruct70-33> Retrieved from http://www.market-infr.od.ua/journals/2023/70_2023/35.pdf. (accessed 12 September 2024). [In Ukrainian].

9. Cherkashyna, T. V., & Karmalitova, I. S. (2022). Problematic issues of accounting and depreciation of fixed assets in modern conditions. Prospects for the development of accounting, analysis and auditing in the context of European integration: theses of reports by H. Mizhnar. science and practice conf. Odesa. ONEU. 93-95 [In Ukrainian].

10. Verkhovna Rada of Ukraine (2022). The Law of Ukraine «On Accounting and Financial Reporting in Ukraine», approved by the Verkhovna Rada of Ukraine on July 16, 1999, № 996-XIV (with changes and additions). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (accessed 25 September 2024). [In Ukrainian].

11. Verkhovna Rada of Ukraine (2020). National regulation (standard) of accounting 7 «Fixed assets», approved by the order of the Ministry of Finance of Ukraine dated April 27, 2000, № 92 (with changes and additions). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (accessed 25 August 2024). [In Ukrainian]

12. Verkhovna Rada of Ukraine (2022). Tax Code of Ukraine. Code № 2755-VI 02 December 2010. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (accessed 25 August 2024). [In Ukrainian].

13. Ministry of Finance of Ukraine (2023). International accounting standard 16 «Property, Plant and Equipment». Retrieved from https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/%D0%9C%D0%A1%D0%91%D0%9E%2016_ukr_2023.pdf (accessed 25 August 2024). [In Ukrainian].
14. Report on direct damage to infrastructure from destruction as a result of Russia's military aggression against Ukraine as of the beginning of 2024. (2024) Retrieved from https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf (accessed 12 October 2024). [In Ukrainian].
15. Chamber of Commerce and Industry of Ukraine. (2022). Letter on certification of force majeure circumstances. 2024.02.0-7.1. 28 February 2022. Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/mus36779?an=2> (accessed 12 October 2024). [In Ukrainian].
16. Ministry of Finance of Ukraine (2022). Regarding issues related to the order of write-off by enterprises of destroyed or damaged property in connection with the Russian armed aggression against Ukraine. Letter from the Ministry of Finance of Ukraine, 18 October 2022, № 41010-06-62/2325410. Retrieved from <https://tax.gov.ua/nove-pro-podatki--novini-/629143.html> (accessed 12 October 2024) [In Ukrainian].
17. State Tax Service of Ukraine. (2022). Regarding the formation of costs associated with damage or destruction of property due to force majeure: Letter from the State Tax Service of Ukraine 05 May 2022. № 3781/7/99-00-04-01-03-07. Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/DPA2306> (accessed 12 October 2024). [In Ukrainian].
18. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2022). Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine 20 March 2022, № 326. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text> (accessed 10 October 2024). [In Ukrainian].
19. Ministry of Finance of Ukraine (2020). Accounting regulation (standard) 28 «Decreasing the useful life of assets» 24 December 2004, № 817. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-05> (accessed 08 October 2024). [In Ukrainian]. Retrieved from

Стаття надійшла до редакції 04.10.2024
Прийнята до публікації 08.10.2024